

Vikinger i Västerled

Sommaren 1963 reste en stor skara jämtar, både infödda och naturaliserade, till Amerika för att uppföra Arnljot. Turnén blev en stor succé och skådespelet uppfördes på en rad olika platser i USA.

En av de medverkande Sture Bergholm, Hofors, birkait åren 1939—1940 har haft vänligheten att för Snöfrid berätta om denna färd. Vid närmare efterforskningar har det visat sig, att i Arnljot-teamet ingår och har ingått även andra birkaiter, av vilka ett par huvudrollsinnnehavare presenteras i följande bilder.

"HEMING I ÄS" = Sture Bergholm, birkait 1939—1940, lugnar nerverna med en Bellman Sefir i väntan på entré.

Med Arnljot på erövringar i Amerika

Hågkomster nedtecknade av Heming i Ås

Efter ett års intensiva förarbeten blev drömresan för 45 teateramatörer i amatörföreningen Frösöspelen verklighet. Torsdagen den 6 juni 1963 (sv. fl. d.) äntrade vi södergående snälltåget med avgång kl 12.30 från Östersunds C med destinationsort Uppsala C. Där lastade vi ur, och bussar förde oss ut till Arlanda, där ett fyrmotorigt DC-plan väntade. Vid elvatiden på kvällen lyfte planet, som karakteristiskt hette Stig Viking, för att under 14 timmar i luften föra oss till New York. Resan var en njutning för de flesta av oss. Tre förtjusande flygvärdinnor formligen arbetade ut sig för att vara till behag och nytta. Mat och dryck, passande både oss nykterister och dem som var förtjusta i litet starkare saker fanns det gott om på planet, och vyerna över stora städer, som Göteborg, Norrköping och Oslo gjorde ett mäktigt intryck "von oben". Väl framme i staden N Y började besvärigheterna. Ja, det är kanske för mycket sagt. Det blev litet trubbel i tullen, då tullpersonalen vid åsynen av vår rekvisita och främst då våra cirka hundra träspjut starkt tvivlade på våra fredliga avsikter. Först efter två timmars överläggningar "på högsta nivå", alltså genom medling av någon högre svensk tjänsteman i N Y, blev ensemblen med rekvisita utan krav på borgen eller gisslan släppt och vi kunde per buss förflytta oss till Henry Hudson vid femtiosjunde gatan i Manhattan. Hotellen där vi bodde var av absolut toppklass både vad rum, mat och betjäning beträffade. Nåväl, blev inte mottagandet vid flygplatsen vad vi väntat så, blev väl mottagandet vid Swedish Seamens Center på kvällen samma dag desto hjärtligare. Svenska Centralförbundet i New York hade till vår ära framflyttat svenska flaggens dag en dag. Vi blev bjudna på kycklinglunch med mycket annat gott. Efter måltiden följde ett festprogram med tal av generalkonsul Love Kellberg, solo- och körsång, musik av frälsningsarméns svenska NY-kår, folkdans och mycket, mycket annat. Hemfärden till hotellet skedde via subway. Detta fredagen den 7 juli. Vård för flaggens dag var red. Gerhard Rooth i Nordstjärnan.

Redan nästa morgon måste vi lämna hotellet och världsstaden för att med buss — som blev vårt huvudsakliga kommunikationsmedel under vistelsen — åka till skandinavreservatet Vasa Home Park i Budd Lake i New Jersey. Där stod svenska Vasaorden i USA för ett briljant värdskap. Vi bodde inkvarterade i svenskfamiljer, som vistades därute i s.k. bunga-

GUNHILD DEN VANA — fröken Gunhild Hjelm, Ås; birkait 1942—1943. Arbetsplats: Rådhuset i Östersund. Gestaltat Gunhilds roll under 8 spelsåsonger (1956—1963).

lows. Måltiderna intogs i en av reservatet ägd gemensamhetsmatsal. Söndagen den nionde (vi kom till N Y den åttonde) skulle vi få göra rätt för oss genom att ge vår första föreställning i Amerika. Spelplatsen var inte den allra bästa. 15 meter från scenen fanns en swimmingpool, som frekventerades flitigt under tiden vi spelade. Ett irritationsmoment både för oss aktörer och för den publik på ungefär tusen personer, som infunnit sig. Nåja, småsaker ska man inte fästa sig vid. Publiken var i alla fall älskvärd och applåderade våra prestationer. — Nästa plats, där vi skulle spela var i Worcester, där vi skulle ge en föreställning den 10 juni, alltså dagen efter framträdandet i Vasa Home Park. Av skilda orsaker blev den föreställningen inställd, varför vi fick en extradag i N Y. Vi gjorde ett besök i FN-palatset. Att tala om FN och dess verksamhet på basis av vårt besök skulle ta flera timmar i anspråk. Vår ciceron var en söt, svensk flicka, som heter Ingela Berglund. Hennes sakkunskap om

DEN NYE ARNLJOT — Ingenjör Arne Nordberg, Östersund; birkait 1944—1945. Född i Sundsjö, anställd vid lantmäteriet i Östersund. Debuterade i huvudrollen sommaren 1964.

FN, hennes perfekta värdinneskap och hennes uppenbarelse kan den svenska FN-delegationen och vi alla svenskar känna oss stolta över.

Som tack för sina egenskaper blev hon av oss inbjuden till en storshow i Radio City Music Hall i Rockefeller Center. — Dagen efter FN-besöket började vår resa genom staterna. Tidigt på morgonen, efter morgnåll åkte vi till Niagara Falls där vi tjusades av vattenmassorna. Vid Niagaras vattenfall är väl så många myter och sagor förknippade, att det är onödigt att orda mera därom. Noteras bör att fallen ligger dels i USA i staten New York och dels på canadensisk sida. Utan tvekan var de canadensiska fallen överlägsna de amerikanska i skönhet.

I Niagara var vi inkvarterade i Hotel Niagara

Från Niagara Falls gick färden via Canadasidan till Detroit, där vi tog del av Henry Fords museum. Att tillgodogöra sig allt vad detta

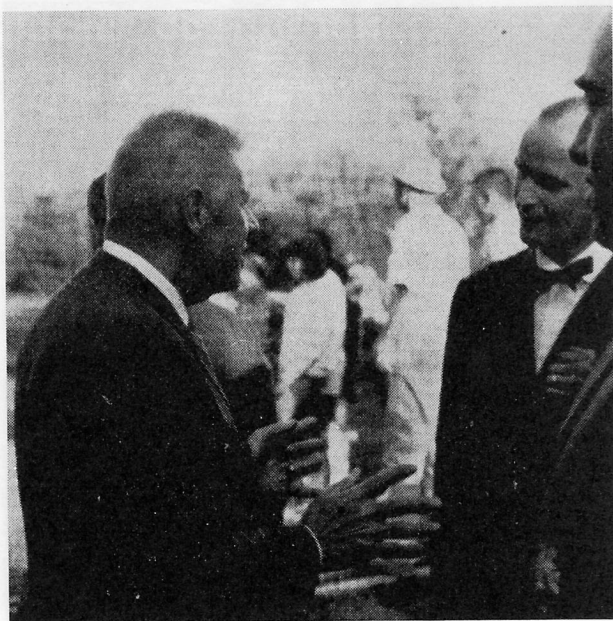

museum hade att bjuda skulle ta veckor i anspråk. Vi hade tre timmar på oss och under hälften av dessa skulle vi bese ett slags Skansen, skapat av Henry Ford. Att flygplan, bilar, tåg, slättermaskiner och många andra samfärdsmedel snurrade runt i huvudet resten av dagen är ingen överdrift att påstå. Hotell Leland var adressen i Detroit. Noteras bör att Detroit ligger i staten Michigan. — Så åter in i vår buss, som suveränt fördes av "gossen" Milton Goldschmitt från N.Y. Nästa etappmål på resan var gangster- och fläskpackarstaden Chichago i staten Illinois. Dit kom vi efter en dagsresa i tryckande värme +90 grader Fahrenheit, eller på svenska c:a 30 grader Celsius. Väl framkomna till hotel Allerton blev det allmänt bad och diverse toalettbestyr innan gongongen kallade till välsmakande middagsmål. Första kvällen i Chikago fick vi använda till vad vi ville, m.a.o. diverse privata strövtåg. För min del besökte jag släktingar. Min fars kusin och hans familj. Vad de andra gjorde vet jag inte, men med de möjligheter staden hade att bjuda var nog alla i farten i olika sammanhang. Andra dagen i stan blev vi bjudna på sightseeingtur genom stan och som avslutning på denna lunch på kallskuret hemma hos den inte allt för okände Ragnar Benson, den fattiga torparsonen från Bengtstorp i Småland, som blev storbyggmästare i världsstaden. Bengtstorp heter förresten Bensons villa i utkanten av Chikago. Bengtstorp 2 närmare bestämt, då nummer ett ligger i Sverige. Efter två nätter och en dag i Chikago var det åter dags att embarkera "Nancy". Hon hette så vår buss. Färden gick till Rockford, där vi gav vår andra föreställning i Bayer Stadium. Där bodde ungefär hälften av deltagarna i familjer, medan resten inkvarterades i ett av staten Illinois finaste och modernaste hotell. Hotell Faust. Cirka tusen personer hade samlats för att se vår föreställning i Rockford. I sanning tacksamt att spela för en sådan publik. Efter Rockford stod Rock Island i samma stat i tur att få del av vårt sceniska kunnande. Där skulle vi spela på en scen ägd av Augustana College. Men innan dess. När jag och min rums-kamrat Erik Boström fick reda på att vi skulle bo hos familjen Karl Andersson i Moline, drog vi en gemensam lättnadens suck. Nu skulle vi få slippa rådbråka våra minst sagt bristfälliga kunskaper i det ädla engelska språket. Jo pytt: vårt värdfolk, som inom parentes var hur älskvärt som helst, kunde inte ett enda ord av ärans och hjältarnas språk. Till vår förtjänst måste dock erkännas att samvaron blev den allra bästa. Vi lärde varandra så gott vi kunde. Nu till föreställningen. Vi skulle som sagt var spela i Augustana College i samband med en svensk midsommarfest. Först var det dock ett digert program av lokala förmågor. 2.000 personer hade bänkats i "salongen". Vår uppgift var att ge sista akten av Arnljot. Cirka tio minuter innan vi skulle börja kom några regndroppar fallande från skyn. Allt folket flydde hals över huvud inomhus.

"I VINLAND DET GODA" — Vaino och Unn bekantar sig med en bister indianhövding i Minneapolis. (Enl. uppgift lär hövdingen heta Gunnar Ohlsson och vara barnfödd på Frösön).

Är det här vikingaättlingar? frågade vi oss. Då måste degenereringen ha varit total. Efter ytterligare några minuter var himlen som en öppen duschkran. Regnet vräkte ner, inte millimetervis, utan "hånkbytt på hånkbytt", som den nyfrälste sa om nåden. Samtidigt med regnet kom en tromb, som lyfte lappflickans kuliss och fyra jämtvikingar, som höll den en halv meter upp i luften. Vi hade att i all hast söka rädda vad som räddas kunde av vår rekvisita. Som plåster på sårerna fick dock cirka tusen personer i en aula lyssna till Arnljotkören, som under ledning av musikdirektör Arnold Österlund gav en konsert ur sin rikhaltiga

Arnljot-truppen gästar Ragnar Benson i Chikago. Värderna underhåller sig med Arne Nordberg.

repertoar. Detta var Rock Island. Nästa etappmål på vår turné var Minneapolis i Minnesota. Svenskarnas dag — en trettioårig institution skulle firas med en bankett i Edina Fafeteria, där pomp och ståt tävlade med gemyt och förbrödring. Högtidstalet hölls av atomforskaren, nobelpristagaren och svenskättlingen Glenn T. Seaborg. Spirituellt och fängslande berättade Seaborg dels på svenska och dels på engelska om sitt liv och sin gärning. Ett extra ordenskapitel i Kungl. Vasaorden fick vi vikingar vara med om i det två manliga blev dubbade till vasariddare och en kvinna erhöll vasamedaljen för sitt arbete för svenskhetens bevarande i utlandet. Festen på söndagen varade från klockan tio på förmiddagen till ett par timmar före midnatt. En svensk gudstjänst inledde, följd av allmogemusik, olika uppträdanden, scout- och Röda kors-program, folkdansuppvisning etc. i en aldrig sinande ström hela dagen. Vårt uppträdande skulle avsluta det hela. Över tjugotusen personer, så gott som alla med svenskt påbrå eller genom giftermål befryndad svenskättlingar, hade bänkat sig i den jättelika Minne-Haha park i Minneapolis. Nog var väl rampfebern ganska irriterande minuterna före entréerna, men sådant tillhör "yrket". Alltnog: vi visade vår allra bästa spelstil. Publiken var med på noterna och kontakten på bägge sidor om rampen var som den skulle

vara i teatersammanhang. I Minneapolis träffade jag ordföranden i föreningen Jamtamot, ingenjör Roland Olsson, 94 Oday St. Paul 19, Minneapolis USA. Med honom kom jag överens om ett samarbete över gränserna, d.v.s. han eller var det jag föreslog att vi skulle skicka hälsningar gillena emellan. Roland är bergsbo född och sedan cirka tjugo år bosatt i staterna.

Från Minneapolis reste vi med flygplan till New York, f.b.v. Arlanda via Hamburg och Kastrup. Att ge ett generellt uttalande om resan är mycket svårt. Vad hinner man se på tre korta veckor: Att amerikanska folket och då särskilt svenskätlingarna är ett hjärtligt och vänskapligt sinnat folk fick vi sannerligen erfara. Det var en tacksam skara amatörer, som nog gärna ser fram mot ännu en drömresa till våra nyförvärvade vänner på andra sidan Atlanten.